

DOMINKOVITS PÉTER

Egy XVII. századi pápai polgár, városbíró életútjának három dokumentuma

(*Pápai Kovács István deák 1624–1636*)

AKORA ÚJKORI PÁPA VÁROS történetírásának sokszor hangsúlyozott, jól ismert problémája a földesúri és mezővárosi iratanyag nagymérvű pusztulása, illetve a fennmaradt források szétszórtsága. Az elmúlt évtizedben közzétett, a korszakról is képet adó tanulmánykötetet nyomán körvonalazódtak a további kutatási feladatok, melyeknek megoldására többen vállalkoztak.¹ *Hermann István, ifj. Hermann István István, Köblös József, Pálffy Géza* forrásfeltárásai, tanulmányai révén számos új információk lett a XVI–XVII. századi Pápáról, a fontos kereskedelmi, gazdasági funkciókat ellátó, oktatási, felekezeti központként ismert mezőváros és végvár életéről, társadalmáról.² Az alábbi kis forrásközlés csupán hangsúlyozni szeretné, hogy a mostoha forrásviszonyok ellenére a folyamatos forráskutatások révén újabb, a XVII. századi városi társadalom differenciált vizsgálatát lehetővé tevő részadatok kerülhetnek elő.

Valószínűsíthetően a *gr. Nádasdy* család ügyvédje, a (többek között) fertőszentmiklósi, [sopron]kövesdi (Sopron vármegye) inscriptiós birtokokkal rendelkező *Tolnay (Tholnay) János* révén, ő és családja egykorú levéltártöredékében — jelenleg nem pontosan megállapítható indokokból — őrződött meg az iskolázott, nemesi jogállású (*egregius*) pápai polgár, *Kovács István* deák életpályájának három, 1624–1636 közötti dokumentuma.³ Bár e források közül egy, Kovács 1636. évi végakarata különleges forrásértékű, ahhoz mégis kevés, hogy a végrendelkező életpályájáról (származásáról, családi

¹ Tanulmányok 1994., 1996.

² E rövid forrásközlésnek nem célja az elmúlt évtized várostörténeti irodalmának áttekintése, így csak illusztratív szándékkal említem a következőket: HERMANN 2002a., 2002b., 2004., KÖBLÖS 2006., PÁLFFY 1997., 2005.

³ Az iratok lelőhelye: Vas Megyei Levéltár (VaML), XIII. 37. Tolnay-Czirák család levéltára, 1. doboz.

hátteréről, iskoláztatásáról, házasságáról, gazdálkodásáról) akár vázlatos áttekintést adjunk.

Kovács István neve az eddigi várostörténeti kutatásokból is jól ismert; a mezővárosi elithez tartozott, Hencz Imrét követően, 1634/1635-ben Pápa város bírása volt.⁴ Más oldalról e források töredékességükben is igazolják, hogy az egykori pápai családok legfontosabb jogbiztosító, tulajdonjogi, gazdasági irataikat a XVII. században is gondosan őrizték. Ez az írásbeliség fontosságát, elterjedését mutató tény cseppet sem volt egyedi: pl. a közeli Szombathely privilegizált oppidum gazdagon fennmaradt jegyzőkönyvei, peres iratai sok elszórt információt tartalmaznak az egykori mezővárosi polgárcsaládok kis „archivumairól”, az ott található adóslevelek, kötelezvények, felvallások, végrendeletek gondos megőrzéséről és a perek során ezek bizonyítékként történő felhasználásáról. A források fennmaradásának paradoxona az, hogy amíg a nagyon kedvező forrásadottságú Szombathely esetében ilyen kis mezővárosi családi levéltártöredék még nem ismert, úgy a mérhetetlenül mostohább sorsú Pápáról már napvilágra került egy.

Az életút felvázolásától eltekintve, engedtessek meg, hogy egy-két, további vizsgálatokra serkentő megjegyzést fűzzek a közölt forrásokhoz. Az első forrás, vitélő Kovács István deák és egyelőre ismeretlen nevű hitvese házvásárlásáról szól. A házaspár a városközpontból kivezető, összetett szerkezetű Kristóf utcában vásárolt házat. Az utcát már 1550-ben is így hívták.⁵ Az adásvétel a tágabb térség jelentősebb mezővárosainak Werbőczy Hármaskönyvére is visszavezethető jogszokása alapján történt. A magánjogügyletet a felek a mezővárosi magisztrátus előtt „vallották fel”, amely erről saját pecsétje alatt hiteles oklevelet adott ki.⁶ Ez a forrástípus Szombathelyen a város jegyzőkönyveibe másolva viszonylag nagy számban maradt fenn,⁷ míg Zalaegerszeg esetében — az egykorú jegyzőkönyvek pusztulása miatt — Pápához hasonlóan családi levéltárból, az egykori birtokosoknak kiadott tisztázat nyomán ismert. Zalaegerszegen a (fő)bíró és a tizenkét esküdt 1624., 1629., 1654. évi, a várost területén belüli, birtok adásvétel ügyében keletkezett, városi pecséttel hitelesített oklevelei váltak ismertté.⁸

⁴ HERMANN 2002b. 84. Életútjáról a kézikönyvként használatos bírói prozopográfia is keveset tud; 1629-ben úriszéki bírótárs volt. HERMANN 2002b. 96.

⁵ HARIS 1994. 55., 58–59.

⁶ Pápa város kora újkori pecsétjeiről HERMANN 2001a. 113–130.

⁷ A fejlett mezővárosok eme hiteleshelyi funkciójáról Szombathely példáján DOMINKOVITS 2002. 52–55.

⁸ Magyar Országos Levéltár, P 58. Bezerédy család levéltára (Törzslevéltár), 1. csomó, Fasc. A. No. 204–206. A kérdéskörre lásd még: Zalai községtörténeti források a Magyar Országos

Pápa város jegyzőjének, a mezővárosi „kancellárnak” XVII. század eleji működéséről már most is sok információval rendelkezünk. A hivatali írásbeliség egyes sajátosságai éppúgy tanulmányozhatók az 1612. áprilisában, magzatelhajtás tárgyában felvett tanúkihallgatásokat tartalmazó kiadmányon,⁹ mint az 1617 januárjában a magisztrátus presbiteriumot elfogadó nyilatkozatán (amit az esküdtek, a tizenkét tanácsnok és a város hadnagya nevében állítottak ki),¹⁰ vagy az 1628-ból származó, Pápa város magisztrátusa előtt felvett, majd több tárgyalási szakot és végzést követően a pápai várba, a földesúr úriszéke elé fellebbezett házasságtörési per ügyiratán.¹¹ Ugyanakkor jelezni kell, hogy az egykorú városi ház adásvételek közül *Borbély István* Hosszú utcai, kiváltságolt nemesi háza esetében olyan felvállás is ismert, amely 1630-ban nem a mezővárosi magisztrátus, hanem a vasvári társaskáptalan előtt tétetett. (A házat egy káptalani kiadmány szerint 135 magyar forintért *Biczó János* vette meg.)¹² Hasonló eset Szombathelyen is előfordult, bár a mezőváros igazgatási területén fekvő ingatlanok adásvételének felvállása zömmel a mezővárosi magisztrátus előtt történt.¹³

Míg pl. az ismert zalaegerszegi házadásvételről készült kiadványok mindegyike papírra íródott, a pápai forrás alapanyagában eltér: ez ugyanis pergamenre készült. Az okmányt írásba foglaló *Novay (Nouay) Benedek* magát Pápa város (civitas) esküdt jegyzőjének nevezte; a mezővárosi jegyzők eme címzése egyaránt fellelhető gyakorlat Győr és Szombathely egykorú gyakorlatában.¹⁴ *Novay* pontos hivatalviselésének ideje még nem ismert; 1608–1620 között *Thoti Demeter* viselte a városi notarius hivatalát,¹⁵ míg 1628 tavaszán és nyarán, a hivatkozott házasságtörési perben már *Bosniak Pál* töltötte be e tiszteket (*notarius ciuitatis*), aki 1620–1629 között – azaz jegyzői hivatalviselése évében is! – gyakran látott el ügyvédi feladatot a pápai föl-

Levéltárban (Családi és uradalmi iratok) In: Szentgyörgyvölgytől Kehidáig. A zalai falvak levéltári történetének forrásai. Szerk.: MOLNÁR András. Zalaegerszeg, 2001. 63–64.

⁹ HERMANN 2001b. 207–214.; Rauser Gergely 1612. évi bíróságából (április 12.) a város pecsétjével ellátott tanúkihallgatási levelet betűhíven közli: 212–214.

¹⁰ HERMANN 1999. 156.

¹¹ HERMANN 1999. 137–169., a perjegyzőkönyvet lásd a 148–168. oldalon. E városi kiadmányok értékét még az a tény is növelte, hogy mindegyik korábbi volt, mint a város egykori, 1640. évvel kezdődő, sajnos mára elpusztult protokollumainak sora. Vö. MOLNÁR 1997. 31., 37.

¹² HERMANN 2002a. 243.

¹³ Erről DOMINKOVITS 2002. 53–54.

¹⁴ DOMINKOVITS 2002. passim, GECSÉNYI 1986. 99–101.

¹⁵ HERMANN 2001b. 212., 27. sz. lábjegyzet!

desúri úriszéken. (A fennmaradt és publikált források alapján többnyire a vádat, kisebb részben a védelmet képviselte.)¹⁶

Az adásvétel egyik formai sajátossága, hogy míg Zalaegerszeg esetében a (fő)bíró nevén kívül csak testületileg említik az esküdteket, addig a jegyző-könyvezett szombathelyi adásvételek többsége csak a felvallásnál jelen lévők neveit rögzítette. Esetünkben a jegyző név szerint feltüntette az adott esztendő tizenkét főből álló belső tanácsát.¹⁷

A XVI–XVII. századi Pápa életében jelentős szerepet játszó kereskedelemre már az 1542. évi nyugat-magyarországi harmincadnaplót publikáló *Ember Győző* rámutatott. Számításai szerint a mezőváros az előkelő 21. helyet foglalta el a behozatalt lebonyolítók között. A XVI–XVII. századi szórványadatokat összegző *Szakály Ferenc* a Bécs–Sopron kereskedelmi kapcsolatrendszer dominanciája mellett a Pozsony, Győr kapcsolatrendszer fontosságára, illetve a kőszegi kereskedők pápaiakkal tartott kapcsolataira is felhívta a figyelmet.¹⁸

A Bécs–Sopron kereskedelmi útvonal fontosságának ismételt hangsúlyozása mellett Pápa város rábaközi kapcsolataira, azaz kistérségi gazdasági szerepére (pl. Szil, Szany), illetve mindezekkel összefüggésben a hódoltság irányába mutató 16. századi kereskedelmi kapcsolatokra hívta fel a figyelmet *Gecsényi Lajos*.¹⁹ A későbbi pápai bíró, a soproni családi, rokonsági szálakkal rendelkező *Rauser Gergely* egy 1605. évi levele a háborús esztendő(k)ben is e kapcsolatok folyamatosságára utalt.²⁰ Az itt közölt adóslevél a kereskedelmi szerep folyamatosságát és a Bécs és hódoltság közötti közvetítő kereskedelem fontosságát húzza alá az által, hogy a pécsi *Tolnay Imre* deák a Duna medence meghatározó emporiumából származó jószágok utáni tartozásáért vállalt kötelezettséget.²¹ Önmagában az a tény, hogy a kereske-

¹⁶ HERMANN 1999. 168., VARGA 1958. Nr. 271., (1620. december, Pápa), 508. p. Bosniak 1622 áprilisában (Nr. 285–286.) 525–528. p., és 1624. decemberében (Nr. 292–294., 297–298.) 534–536., 539–540. p., továbbá 1629. júniusában, augusztusában (Nr. 312–316., 565–570. p.) felpere-seket, 1628. márciusában alperes felet (Nr. 309. 557–560. p.) képviselt.

¹⁷ Pordán avagy Bakos János bíró életútjára: HERMANN 2002b. 77., 84., 98–99. Minthogy az esküdtek között több bírói hivatalt viselt személy van (pl. Hencz Imre), e tanulmány mások életpályájához is adatokkal szolgál. Hasonlóképpen többekre információt ad BENCZIK–HERMANN 2002b. 79–99.

¹⁸ EMBER 1988. 332–334., SZAKÁLY 1994. 155–156.

¹⁹ GECSÉNYI 1996. 75–80.

²⁰ Győr–Moson–Sopron Megye Soproni Levéltára: Sopron Város Levéltára, Lad. XLV. Fasc. 1. No. 1/26. A forrás közlése SCHEIBER 1965. 240. 240. Rauser bíróságára lásd HERMANN 2002b., végrendeletét kiadta DOMINKOVITS 2004a. 73–79.

²¹ A hódoltsági Pécs 17. század eleji helyzetére MOLNÁR 1999. 171–163., későbbi kiadása MOLNÁR 2003. 11–119.

dés két deák között történt, az írástudó értelmiség Ember Győző által hangsúlyozott gazdasági jelentőségét támasztja alá.

Kovács István testamentuma két szempontból is fontos: gyarapítja a szerény számú XVII. századi pápai végrendeletet, ugyanakkor általa egy újabb bírói végrendelet vált ismertté. Figyelemre méltó az is, hogy Rauserhez hasonlóan Kovács István deák is jelentős pénzt hagy az iskola és a szociális, szegénygondozási feladatokat végző ispotály számára.²² Végrendeletéből külön ki kell emelni azokat a sorokat, amelyek a pápai diákság taníttatására vonatkoznak. Joggal felvetődhet a kérdés: talán saját korábbi peregrinációja iniciálhatja-e az ún. felnémet városokkal való kulturális kapcsolat, az óhajtott iskoláztatás támogatását?

Végül e forrás datálására szeretnék röviden kitérni. Amennyiben igaz az, hogy Kovács István deák végakarata a fürdőjéről (is) ismert Nyitra vármegyei Pöstény (Pöstény) mezővárosban, pápai polgárok jelenlétében íródott, úgy ez a tény több további kutatási szempontot is felvethet. Keveset tudunk a kora újkori mezővárosi fürdőzési szokásokról, de arról is, hogy a fürdőzési szokások és kereskedelmi kapcsolatok miként függtek össze.

A XVII. század eleji Szombathely esetében ismert, hogy több polgára állatbőrt szállítva megfordult a Nyitra vármegyei Galgócon, amelyet a Nagyszombat vonzaskörzetéhez tartozó mezővárosi kereskedő blokk egyik tagjaként is számon tartottak.²³ Vajon ez esetben is Nyitra, vagy Pozsony vármegyében kereskedő pápaiak állhattak a végakaratait tollbamondó volt városbíró mellett?

A forrásokat az eredeti központozás megtartásával betűhíven, de nem paleográfiai hűséggel írtam át. A latin nyelvű városi kiadmány esetében jelezni kell, a jegyző azon sajátosságát, hogy „i” hangértékkel egyaránt írt „i” és „j” betűt, az átíráskor megtartottam, ugyanakkor a kiejtésnek megfelelően „á”-ként „a” betűket átírtam, de azokra lábjegyzetben utaltam. A jegyző az „y” és „ÿ” betűket nem következetesen használja, szövegátírásom ezt tükrözi.²⁴

²² Rauserre lásd DOMINKOVITS 2004a. 77.

²³ A szombathelyiekre lásd DOMINKOVITS 2001. 225., DOMINKOVITS 2004b. 317–318.

²⁴ A tárgyidőszak magyar és latin nyelvű forrásközléseire: BAK 2000. 91–137., OBORNI 2000. 67–75.

1.

Pápa, 1624. február 23.

Somogyi (Somogy) János, Pápa város (civitatis) bírása és magisztrátusa előtt felvallotta, hogy a Kristóf utcában (Christoph vcza) fekvő, délről vitézlő Szilassy Boldizsár (Balthasarius Szylosy), nyugatról vitézlő Haidan István, északról pedig Takács (Takacz) Benedek házai szomszédságában fekvő házát Kovács (Kouacz) István deáknak (literatus) és feleségének, illetve fiainak, leányaiknak és mindkét nemű örökösöknek 150 magyar forintért örökjogon eladta. Pordán János bíró, és a név szerint is megnevezett tizenkét pápai esküdt (iurati assessores) előtti felvallásról a város pecsétje alatt Novai (Nouay) Benedek Pápa város jegyzője a város hiteles bizonyosságlevelét kiállította és kiadta.

Nos Ioannes Pordan iudex primarius caeteriq[ue] iurati ciues et assessores ciuitatis Papan[is], videlicet Francisc[us] Czior, Joannes Kádas, Petrus Perecz, Benedictus Miclosy, Georgius Leórinicz, Stephanus Takác, Nicolaus Eóttuós, Paulus Szabo, Emerjcus Hencz, Nicolaus Szjarto, Joannes Szwcz, Joannes Varga, [etc]. Memorjae commendamus tenore presentium²⁵ [!] quibus expedit uniuersis, quod prudens ac²⁶ circumspectus vir Joannes Somogy, ueniens in frequentiam senatus nostri, onera, et quaelibet grauamina, frat[er]um, consanguineor[um]q[ue] omnium, supra se assumens, sponte et libere fassus est, et retulit in hunc modum, quomodo ipse domum suam haereditarjam in Christoph vcza habitam, atq[ue] existentem, cui a²⁷ merdije domus egregy Balthasaris Szylosy, ab occidente egregy Stephani Haidan, á septemtrione Benedictj Takacz transvicinitat[ur] Ambrosy Varga domus vjcinis dinnoscit[ur]²⁸ egregio Stephano Kouacz literato, et consortj eiusdem [...] ²⁹ filys et filjabus utriusq[ue] sexus, pro florenis centum et quinquaginta hungarjcis, dedisset, uendidisset, et assignasset. Imo dedit, uendidit, et assignauit coram nobis iure perpetuo et irreuocabili tenendam, pariter, possidendam et habendam nemjne poenitus contradjcente. Assumens praeterea jam praetitulatum egregium Stephanum Kouacz literatum, et consortem suam [...] ³⁰ filios et filias utrjusq[ue] sexus, ac³¹ posterjtates

²⁵ Recte: *praesentium*

²⁶ A szövegben a jegyző a beszélt nyelv kiejtési hangsúly szerint írta az ac-ot.

²⁷ A jegyző az ablativus kiejtése szerint „á”-t írt a kiadványra.

²⁸ Recte: *dignoscitur*.

²⁹ Kovács István deák felesége nevének kihagyott hely.

³⁰ Kovács István deák felesége nevének kihagyott hely.

³¹ Az ac-ot itt is a kiejtés szerinti *ác*-ként írta a jegyző, és ezt a későbbiekben is következetesen így írta.

uniuersos, proprÿs suis sumptibus ac laboribus, contra quos uis causidjcos, et infestatores in pacifico domino praenomjnatae domus coram nobis tuerj ac defendere uelle. In cuius rej fidem habendam, et firmiter testimonium euidenti³² literas n[ost]ras testimoniales in pergameno confectas, et chirographo juratj notarj n[ost]ri conscriptas, sigilloq[ue] huius ciuitatis aut sentjro corroboratas jam praenominato Stephano Kouacz literato, et consortj eiusdem [...] filÿs et filiabus utriusq[ue] sexus. Jurjum suorum pro cautela et defensione dandas duximus, et concedendas. Datum Papae dje 23. februar[i] in Anno Dominj Millesimo Sexcentesimo Uigesimo Quarto.

P. H.³⁴

Benedjctus Nouaÿ juratus notarijus
ciuitatis Papensis m[nau]p[ro]pria

FORRÁS: VaML XIII. 37. Tolnay-Cziráky család levéltára, 1. doboz, „Adásvételek”. Anyaga pergamen, a város papírfelezetre nyomott pecsétjével ellátott eredeti, tisztázatlan.

2.

Pécs, 1631. július 9.

*Tolnai Imre deák nyugtája Kovács István deák számára,
a tőle vásárolt marhák árának megadásáról.*

Anno 1631 die 9 Julÿ

En Peczet lako Tolnai Imre deak uasarlottam Kouacz Istuanj deak vramtol becsi marhat az melynek az arra teßen summa ßerint flo[renos] 256. denar[ios] 15 melliet fogadok eó kegielmenek megh fizetni, ha megh nem akarnam adni minden pór nekül megh vehesse peczi emberen melynek³⁵ nagjobi bizonsagara adom az en kezem irasat es pocyetom melj meg erossitnem Tolnaj Imre deak³⁶ Pöczjön lakozo.

[Hátoldalon Tolnay János kézírásával:] Pécsi Tholnaÿ Imre adossága fl. 256. d. 15.

³² A második „i”-re két pontot tett a jegyző.

³³ Kovács István deák felesége nevének kihagyott hely.

³⁴ A kiadmány közepén Pápa város papírfelezetre nyomott pecsétje található.

³⁵ E résztől más kéz írása. (Az aláírás alapján valószínűsíthetően Tolnai Imre deák kézírása.)

³⁶ A nevet egyértelműen kisbetűkkel, *tolnaj jmre*-ként írta.

FORRÁS: VaML XIII. 37. Tolnay-Cziráky levéltára, 1. doboz, „Kötelezvény, elismervény, nyugta”. Anyaga papír, Tolnai Imre gyűrűspecstjével ellátott eredeti, tisztázata.

3.

Pöstyén (ma: Piešťany, Szlovákia), 1636. április 26.

Kovács István deák végrendelete.

Anno 1636. Apprilj 26 Diae. En Papan lakozo Kouacs Istuan deak. Noha az en testemben betegh levin de lólkemben epp es egesseges, ayanlom az en lólkómet az en megh ual[tó]³⁷ Christusomnak gonduissele ala. Testemet pedighlen az en Aniamnak, az fódnek jo reminsighben leuin az Christus Jesusnak el jóuteleigh es fól tamadasunknak napiaigh. Azert az magam szabad akarattia szerint az en kicsinj jouaimbol holtom utan az en maradekimnak teszek illien dispositiot, az mit az Vr Isten az eo ingien valo iouoltabol az en niomorusagos faratsagom utan adot.

Elsőben Földes Vramnak eo Nagisaganak³⁸ az varosnak törwenie es regy szokasa szerint hagiok. f. 4.

Annak utanna Barbel Janosnenak sok keresere engette[m] megh minden adossagomat 200 magyar forintban, az mint az testamentomosok is iol tugiak, az testamento[m] leuelis megh mutattia melj nalom uagio[n]. Ezt az két szaz forintot hagio[m] az Szentegihaz epóletire es megh uegie az fian az varos.³⁹

Papoj Nagj Janos tartozik 38 talleromal az mint az laistrom meg mutattia,⁴⁰ ennekis 19 tallerat hagiom az scola epoletire 19 tallerat az ispihalhoz.⁴¹

Ceghledj Pal vramnak gazdam aszonj adgion 2 tallert Sarj vramnakis 2 tallert,⁴² az scola mesternekis 2 tallert.⁴³

³⁷ A foszladozott lapszél értelem szerinti kiegészítése.

³⁸ 1630–1639 között gr. Esterházy Miklós nádortól gr. Csáky László zálog címén birta Pápát. A katolikus földesúr felekezeti politikáját a türelem jellemezte; az időszakban tovább virágzott a református gyülekezet. SZAKÁLY 1994. , TÓTH 1941. 63–64.

³⁹ Az 1626-os pápai tűzvész a város egy jelentős részét, magát a templomot is elpusztította. SZAKÁLY 1994. 169.

⁴⁰ A végrendelet mellékleteként készült (adós)jegyzék jelenleg nem ismert.

⁴¹ A végrendelet e tételeinél a két hagyományt rögzítő szám olvasatában a 15-öt sem lehetne teljesen kizárni, de a teljes összeg, a 38 tallér miatt a 19 a valószínűbb.

⁴² Valószínű, hogy Sárj uram alatt Gyöngyösi Sári István prédikátor személyét kell betudni. TÓTH 1941. 65.

⁴³ A pápai református kollégium rektora 1632–1635 között Szeli Luka György, 1635–1636 során Tolnai Barbély Gergely volt. KÖBLÖS 2006. 43–44. Az iskola 1585-től 1662-ig tartó első, virágzó szakaszának korábbi szakirodalmat hozó legújabb összegzése: KÖBLÖS 2006. 19–21., 28–36

Ha pedighlen Fólsó Német Orszagban tanusaghnak okaert deakokat kwld fol az varos, gazdam aszonj adgio[n] szaz tallerint iuto penzt az kj akkor el kelendő leszen. Ismegh 15 araniat.

Viszket Peternenek megh engettem az miuel ados uolt.

Kupon⁴⁴ egj szegin attiamfianak adgianak egj uegh abat.⁴⁵

Lakonis⁴⁶ az kj attiamfiai uadnak minden adossagomat megh engettem az tiz talleron kiuól.

Ezen kiuól az mit az Vr I[ste]n ingien ualo kegielmeból gazdam aszomial adot, nem marat sem attiamrol, sem aniamrol, es semi ósómról hanem ó vele atta I[ste]n mind hazomat es mindent ualami uagio[n] elteigh ugj birhassa mind saját órókit, holta utan az haz Szent egihaz epoletire legien auagj⁴⁷ ezenkiuól az eo maga io tecese az mikepen disponal, midón az Isten az eo ideitis el hoza.

Az mj pedigh az adossaimat illetj az kik nekem tartoznak mint hogj latuan beteges allopatomat magam lólkj osmeretj szerint mindeneket le irattam hazomnal, es az laistromban megh talaltatik.⁴⁸ Ezeket gazdam aszonj megh vehesse.

Ez testamentom szerint ualo iratas lett itt Postenben⁴⁹ az hewu víz mellet Barbel Janos hazanal illien szemieliek elot ugj mint Papoj Bakos Janos es felesége előt Szabo Simo[n] es Kozma Szabo Peter papoj előt. Es ugian ezen haz gazdaia Barbelj Janos, Csiapo Filóp, Papoj Szapanfozo Mihalne, Helmes Georgine es Kis Csiapo Mihaline papoiak előtt.

Houizben lako Kecskemeti Baely [!] Janos⁵⁰

Bakos Janos

Szabo Simon

Kozma Szabo Peter

Csiapo Fwlop

[*Egykorú hátirat:*] Dispositio testamentaria olim Stephani Kouacz.⁵¹

⁴⁴ Kup: falu Veszprém vármegyében, Pápa vonzáskörzetében.

⁴⁵ Szövetfajta; abaposztó.

⁴⁶ Lak: a tágabb térségben több Lak nevű település létezett, itt kisebb valószínűségű a Vas vármegyei Répcelak, nagyobb valószínűségű a Pápához közeli, Veszprém vármegyei Mezőlak.

⁴⁷ Sor fölé írt, betoldott szó.

⁴⁸ Ez a végrendelethez készült külön adósjegyzék jelenleg nem ismert.

⁴⁹ Pöstyén: mezőváros Nyitra vármegyében.

⁵⁰ Kecskeméti Barbély Janos esetében a papírfeleztetre nyomott pecsét fölé írt vezetőknév pont a papírfeleztet miatt sérült meg. Mind az öt tanú nevét ugyanazon kéz a tanúk papírfeleztetre nyomott pecsétjei fölé írta.

FORRÁS: VaML XIII. 37. Tolnay-Cziráky család levéltára. 1. doboz, „Végrendeletek”. Anyaga papír, az öt külön kiemelt tanú papírfeleztetire nyomott gyűrűpecsétjével ellátott eredeti, tisztázat.

IRODALOM

BAK Borbála: A XVI–XVIII. századi magyar nyelvű források kiadásának kérdései. In: Fons 7 (2000) 1. sz. 91–137.

BENCZIK–HERMANN 2002 = BENCZIK Gyula–HERMANN István: A pápai szabók céhlevelének átirata az őriszentpéteri szabók részére (1645) In: Írott és tárgyi emlékek kutatója. Emlékkönyv Bánkúti Imre 75. születésnapjára. Klny. Bp. 2002. 79–99.

DOMINKOVITS 2001 = DOMINKOVITS Péter: Nemesek Szombathely szabadalmas püspöki mezővárosban a 16. század végén, 17. század elején. In: A mezőváros mint uradalmi központ. Szerk.: FATUSKA János–FÜLÖP Éva Mária–ifj. GYÜSZI László. Tata, 2001. 209–236. (Annales Tataiensis; 2.)

DOMINKOVITS 2002 = DOMINKOVITS Péter: Az írásbeliség szerepe egy XVII. század eleji mezőváros (Szombathely) jogéletében. In: Acta Papensia 2 (2002) 1–2. sz. 39–60.

DOMINKOVITS 2004a = DOMINKOVITS Péter: Egy 17. századi pápai főbíró végrendelete (Rausser Gergely, 1624). In: Acta Papensia 4 (2004) 1–2. sz. 73–79.

DOMINKOVITS 2004b = DOMINKOVITS Péter: Kereskedők Szombathelyen a 17. század első évtizedeiben. In: Előadások Vas megye történetéről IV. Szerk.: MAYER László–TILCSIK György. Szombathely, 2004. 317–318. (Archivum Comitatus Castriferrei, 1.)

EMBER 1988 = EMBER Győző: Magyarország nyugati külkereskedelme a 16. század közepén. Bp. 1988.

GECSÉNYI 1986 = GECSÉNYI Lajos: Városi önkormányzat Győrött a XVII. században. In: Arrabona 22/23. Szerk.: DÁVID Lajos. Győr, 1986. 99–127.

GECSÉNYI 1996 = GECSÉNYI Lajos: Adatok Pápa szerepéhez a XVI. században a Rábamenti tájegységben. In: Tanulmányok 1996. 75–80.

HARIS 1994 = HARIS Andrea: A települések halmazától a városig. In: Tanulmányok 1994. 43–74.

HERMANN 1996 = HERMANN István: Dokumentumok Pápa város és a pápai református egyház történetéhez. In: Lapok Pápa Történetéből, 1999. 3. sz. 153–163. (Panniculus Ser. C. No. 98.)

HERMANN 1999 = HERMANN István, ifj.: Egy házasságtörés a XVII. század első feléből. Klny. In: Tanulmányok Ritoók Zsigmond hetvenedik születésnapja tiszteletére. Szerk.: ifj. HERMANN István. Bp. 1999. 137–169.

HERMANN 2001a = HERMANN István: Pápa városi pecsétek a XVII. században. In: A pápai Művelődéstörténeti Társaság millenniumi emlékkönyve. Szerk.: HERMANN István–MEZEI Zsolt. Pápa, 2001. 113–130.

HERMANN 2001b = HERMANN István: Sikertelen magzatelhajtás a XVII. század elején. In: Acta Papensia 1 (2001) 3–4. sz. 207–214.

HERMANN 2002a = HERMANN István, ifj.: A karthauziak Pápán. Adalékok a pápai házak és házbirtokosok történetéhez. In: Acta Papensia 2 (2002) 3–4. sz. 233–244.

⁵¹ Tolnay (Tholnay) János ügyvéd jellegzetes betűível készült tartalomjelölés: „Kovács István végrendelete”.

HERMANN 2002b = HERMANN István: Pápai bírók a XVII. században. Adalékok a XVII. századi Pápa városi archontológiához. In: Pápai Múzeumi Értesítő 7. 1997. Szerk.: LÁSZLÓ Péter, Pápa, 2002. 71–108.

HERMANN 2004 = HERMANN István, ifj.: A 17. századi pápai katolikus anyakönyv vizsgálata. (Kísérlet a kapcsolatháló-elemzés történeti alkalmazására.) In: Sic itur ad astra 16 (2004) 3. sz. 9–28.

KÖBLÖS 2006 = A pápai Református Kollégium diákjai 1585–1861. Szerk.: KÖBLÖS József. Pápa 2006. (A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai, Forrásközlések, 9.)

MOLNÁR 1997 = MOLNÁR István: Pápa megyei város levéltára. In: Lapok Pápa Történetéből 1997. 5–6. sz. 27–40. (Panniculus Ser. C. No. 67–68.)

MOLNÁR 1999 = MOLNÁR Antal: Jezsuiták a hódolt Pécssett 1612–1686. In: Pécs a török korban. Szerk.: SZAKÁLY Ferenc–VONYÓ József, Pécs, 1999. 171–163. (Tanulmányok Pécs történetéből, 7.)

MOLNÁR 2003 = MOLNÁR Antal: A katolikus egyház a hódolt Dunántúlon. Bp., 2003. (METEM Könyvek, 44.)

OBORNI 2000 = OBORNI Teréz: A kora újkori latin nyelvű forrásszövegek kiadásáról. In: Fons 7 (2000) 1. sz. 67–75.

PÁLFFY 1997 = PÁLFFY Géza: A pápai vár felszabadításának négyszáz éves emlékezete 1597–1997. Szerk.: HERMANN István. Pápa, 1997.

PÁLFFY 2005 = PÁLFFY Géza: Egy különleges nemesi karrier a 16–17. században. Hatos Bálint pápai vicekapitány és családja története. Pápa. 2005. (Jókai Könyvek, 3.)

SCHIEBER 1965 = Magyar–zsidó oklevéltár. VIII. (1264–1760). Házi Jenő, Horváth A. Tibor, Pataki János közreműködésével szerk.: SCHIEBER Sándor. Bp., 1965.

SZAKÁLY 2004 = SZAKÁLY Ferenc: Pápa a török korban. In: Tanulmányok 1994. 125–200.

Tanulmányok 1994 = Tanulmányok Pápa város történetéből a kezdetektől 1970-ig. Főszerk.: Kubinyi András. Pápa, 1994.

Tanulmányok 1996 = Tanulmányok Pápa város történetéből 2. Szerk.: HERMANN István–SOMFAI Balázs. Pápa, 1996

TÓTH 1941 = TÓTH Endre: A pápai református egyház története. Pápa, 1941.

VARGA 1958 = VARGA Endre (szerk.): Úriszék. XVI–XVII. századi perszövegek. Bp. 1958.

SUMMARY

PÉTER DOMINKOVITS

Three Documents from the Life of a Local Magistrate in the 17th Century

Due to the Ottoman invasion and the succeeding wartime circumstances, there are only few sources available now from the 16–17th Century Pápa. The collection and publication of sources took a new start in the 1990s. An archivist, the author publishes the will (1636) of István Kovács, a citizen and magistrate of Pápa and his two additional documents, through which the author contributes to the history of the local elite.